

Associacions col·laboradores

Tots els dies 9

- 45 -

10 de març de 2018

(Colege de l'Art Major de la Seda. C/ Hospital, 7. Valencia c.)

Retrat de Joaquim Manuel Fos. Colege de l'Art Major de la Seda

Joaquim Manuel Fos

(Valencia ciutat, 1730 - 1789)

Portada del llibre *Instrucción metódica sobre los mueres*, de Joaquim Manuel Fos

Emblema del Colege de l'Art Major de la Seda. Pintura al fresc que es troba en una de les seues sales.

Convencio Valencianista
cvalencianista@gmail.com

JOAQUIM MANUEL FOS
(València ciutat, 1730 – 1789)

Joaquim Manuel Fos naixque en València, el 26 d'octubre de 1730, en el barri de Velluters. A son pare, comerciant de seda que gojava d'una bona posició socioeconòmica, se li atribuïu, junt a Felipe Lino de Castellvi, comte de Carlet, la creació de les Escoles Pies, a on Joaquim estudiaria. Els biografes coincidixen en que se casà en una jove d'una família acomodada que es dedicava al comerç de la seda, però lo que es cert es que era un esperit inquiet i prou aventurer.

El nou estatus adquirint en el matrimoni li permetria aventurar-se en una idea que duya temps gestant en el seu pensament: investigar noves tècniques per a aplicar-les a l'elaboració de la seda i especialment conèixer aquella que conferia al teixit unes aigües, i que era coneguda com moare. Est interès per descobrir quina era la fórmula que li donava aquell aspecte innovador als teixits de seda el dugue a projectar un viatge per a recórrer, d'incògnit, part del continent europeu. Visità França, Anglaterra, Itàlia, Alemanya... Previament havia descartat diverses possibilitats, inclús la d'enviar espies ad aquelles fàbriques que ya aplicaven la dita tècnica, per a acabar per fi decidint-se per anar personalment, convertint-se en protagonista de tota una arriscada aventura.

A fi de no deixar rastre, simulà la seua pròpia mort; ningú havia de dubtar de la seua desaparició. Un matí de març de 1752, després de despedir-se de la seua dona i família, com qualsevol altra jornada, parti pel camí de Montolivet cap al Saler. En esta zona matà a un gall i al seu cavall, i ensanguinà en la sanc del pollastre la montura i les seues robes, que abandonà allí junt a les demes pertanyences. Mentres començava a circular per la ciutat de València la notícia de la seua desaparició -pensaven, com ell volia, que havia seguit assaltat, assassinat i que havien fet desaparèixer el cos-, embarcava baix una identitat falsa, en l'apariència d'un humil treballador i en el nom de José del Castillo, natural i veí de Xativa, cap al port de Barcelona per a, des d'allí, dirigir-se a París.

En França treballà de criat en París, i en uns altres oficis, però vist que ací no podia obtenir l'informació que tant desijava, inicià tot un pelegrinatge per Itàlia, recorrent Genova, Lucca, Ancona, Venècia, Nàpols, Florència i Roma. Des de la Ciutat Eterna, a on estigué hospitalitzat per malaltia i defalliment, retornà de nou a França en 1753, concretament a Lió, a on explorà diferents fàbriques de seda i estudià les tècniques allí aplicades. Serà ací a on aconseguirà averiguar la tècnica del moare, diuen que sobornant al fill d'un fabricant. Des d'ací, i via Marsella, embarcà cap a Constantinoble, Damasc, Alep, Esmirna...; alguns autors indiquen que fins a ultramar, concretament a Cuba, per a aprendre més sobre totes les tècniques tèxtils usades.

Conseguint el seu propòsit retornà a València en 1755. Ací aplicaria tot lo après en eixos tres anys de viages fins a aconseguir tal perfecció en les seues ma-

nufactures que el portaren a sol·licitar audiència al rei Ferran VI a qui presentà les mostres dels seus teixits; una comissió nomenada a l'efecte els qualificà molt positivament: "*Fos ha descubierto el modo de dar las aguas y perfeccionar los muarés, con la perfección y hermosura de los tejidos extranjeros*". Açò li valgué aconseguir del monarca franquícies per a la seua fabricació i ser nomenat prensador de la Real Casa, i, des de llavors, tota Europa envejarà les sedes de València i el prensat que es feya en esta ciutat per a aconseguir el moare.

L'intrepida vida de Fos no quedà només en aplicar estos avanços a l'indústria tèxtil; ell fou portador d'unes altres novetats, com per exemple l'allumentat públic, que ya havia vist en altres ciutats europees, conseguint que s'instal·lara en la capital valenciana. Com a curiositat, afegir que només s'encenia les nits que no n'hi havia lluna. Nomenat alcalde pedani de barri, en 1777 creà el primer cos de vigilants nocturns, els serenos. Pareix ser que la prohibició, per real orde, de l'ofici de coeter, deixà a moltes persones sense treball, per lo que pensà en ocupar-les com a vigilants nocturns. Esta iniciativa ràpidament la copiaren i posaren en marxa ciutats com Madrid i Barcelona. Propongue una desviació del riu Turia a fi de construir en la seua desembocadura un gran port per a València, però quedà en un projecte fallit. Mostra de lo polifacètic que era Fos es que en el quart pis de sa casa instal·là un observatori astronòmic en els millors telescopis que s'havia dut de Londres, ciutat en la que també havia estat.

Joaquim Manuel Fos, a rant de la seua gesta i del seu consciencios i innovador treball, aconseguirà un gran prestigi, sent molts els reconeiximents que rebe per part de la societat; ne citarém alguns: fou nomenat vocal de la Real Junta de Comerç i Inspector General de les Fàbriques de Seda de València (setembre de 1777), lo que supongue un gran avanç per a l'art major de la seda degut, especialment, a la rígida normativa que va impondre; pensem que en esta època, en València treballaven en l'art de la seda més 20.000 persones. També ingressà com a membre de la Real Societat d'Amics del País. Carles III li otorgà el títol de marquès de Sant Joaquim.

Ad ell se li deu l'edició de *Instrucción metódica sobre los muares* (1789), abreviació del títol complet *Instrucción metódica para establecer i dirigir una fábrica de hacer muarés a la perfección, ilustrar rasos i seties, dar asiento a las estofas de seda i de oro u plata con la descripción de una máquina por el autor para dar perfecto lustre i suavidad a los grodetures i tafetanes*.

Muigue en València, als 59 anys, en el mateix barri de Velluters a on havia nascut i residit. Fou soterrat en la capella de la Mare de Deu del Roser de l'Església del Pilar. El palau en el que viví, en el carrer d'En Bany 25, fou derrocat en el segle XX a causa de la voragine del desenrollisme constructiu, i ara només un rotul d'un carrer, que li dedicà l'Ajuntament de València ciutat en 1872, recorda -en vagnetat- el seu llegat.

P. Ll. i J. M. M.